

Fonteinkerk 14 mei 2023

Lezingen: Exodus 32:7-14 en Johannes 16:16-24

Als kleine jongen was ik niet zo dol op de Jezus uit het Johannesevangelie. In dit evangelie zegt Jezus tientallen keren dat de dingen die Hij spreekt en doet niet uit Hemzelf komen, maar rechtstreeks van God komen. Dat vond ik altijd een beetje arrogant. Ik dacht dan: "Ook al zou het wáár zijn, dan hoeft je dat toch niet elke keer maar weer te zeggen? Een beetje bescheidenheid is toch óók mooi?" In het verhaal van de wonderbaarlijke spijziging vraagt Jezus aan Filippus: "Waar kunnen we brood kopen om deze mensen te eten te geven?" Daar wordt dan aan toegevoegd: "Hij vroeg dat om Filippus op de proef te stellen, want zelf wist Hij al wat Hij zou gaan doen." Dat vond ik ronduit flauw! Waarom moest die arme Filippus op de proef worden gesteld, waarom zei Jezus niet meteen wat Hij van plan was? Vorige week hoorden we in een lezing diezelfde Filippus vragen: "Laat ons de Vader zien, Heer, meer verlangen we niet." Waarop Jezus, schijnbaar zuchtend van ergernis, laat horen: "Ik ben nu al zólang bij jullie, en nog ken je Mij niet, Filippus?" Dit soort uitspraken maakten Jezus in mijn ogen onsympathiek. Hij kwam over als een kribbige, norske, kortaangebonden man met veel te lange tenen. Géén warme, uitnodigende persoon bij wie je met al je vragen terecht kon...

De lezing van vandaag lijkt dat kinderlijke beeld te logenstraffen. Jezus merkt op dat zijn leerlingen met vragen rondlopen, en Hij begint al te antwoorden vóórdát zij hun vraag hebben kunnen stellen. En Hij legt er grote nadruk op dat zij aan God àlles kunnen vragen: "...wat je de Vader ook vraagt in mijn naam, - Hij zal het je geven!" We horen hierin de ruimhartigheid van een echte Joodse rabbi: "Vraag wat je wilt, kom met al je vragen bij mij, want dan kunnen we het erover hebben en dan komt de waarheid, terwijl we praten, altijd wel boven." Hier vinden we géén beeld van Jezus die bij elke vraag moet zuchten om zoveel domheid en zoveel ongelooft, maar een beeld van God voor Wie geen vraag te dol of te dom is. Kom maar bij Mij, met al je vragen, je gedachten en gevoelens. Bij Mij ben je altijd welkom!

Nu staan we wel voor de vraag wat Jezus met zijn uitnodigende woorden precies bedoelt. "...vraag het en je zult het ontvangen." Zegt Hij nou dat wij met al onze verlanglijstjes bij God kunnen aankloppen, en dat God ons dan alles geeft wat er op ons lijstje staat? Zo'n oeverloze uitleg lijkt bij voorbaat onhoudbaar. Ten eerste sluit het niet aan bij onze levenservaring. Verreweg de meeste gebeden worden niet verhoord. Wij ervaren maar zelden dat er op onze vragen en klachten een reactie, een antwoord komt. Veel mensen ervaren een gesloten hemel, een ondoorgrondelijk zwijgen. Vaak vragen wij ons af: dat adres waaraan wij onze gebeden richten, - bestaat dat wel? Is er wel een God? Is er wel een God die luistert? Waarom zien of horen we eigenlijk nooit een reactie op ons gebed?

In de tweede plaats past het indienen van verlanglijstjes wel bij de goden van die tijd, maar niet bij de God van Israël. In vrijwel alle culturen ter wereld waren goden "lotsbeschikkings", onontkoombare machten die de touwtjes van jouw leven in handen hadden. En om nu niet geheel en al aan de goden overgeleverd te zijn, om zelf nog enige invloed op het bestaan uit te kunnen oefenen, had de mens rituelen, spreuken en gebeden tot zijn beschikking. Het gebed was een beweging vanuit de mens, bedoeld om de goden te veranderen, gunstig te stemmen. Maar de Vader van Jezus wéét wat de mensen nodig hebben. In Lucas 12 zegt Jezus tegen zijn leerlingen: "Jullie moeten niet nadenken over wat je zult eten en wat je zult drinken, en jullie moeten je niet door zorgen laten kwellen. De volken van deze wereld jagen die dingen na, maar jullie Vader wéét dat je ze nodig hebt. Zoek liever zijn Koninkrijk..." Kortom: laat je verlanglijstjes maar achterwege, want God weet allang wat er met ons aan de hand is en wat we nodig hebben. Gebruik je gebed maar liever voor andere zaken...

Vele theologen en filosofen hebben over de zin van het gebed nagedacht. De Joodse filosoof Abraham Heschel schreef: "*Gebed is geen alleenspraak. Maar is het een dialoog met God? Het is niet juist om gebed te beschrijven naar analogie van een gesprek tussen mensen. Wij*

spreken niet met God; we maken ons voor Hem aanspreekbaar... Het is geen gedachtewisseling tussen twee personen. Het is een poging het object van Zijn gedachten te worden...” Iets in die geest had ook de kerkvader Augustinus al gezegd: *“Bidden is niet bedoeld om God te instrueren, maar om de ziel te construeren. Wij moeten onszelf veranderen, niet God.”* Ook Henri Nouwen heeft het niet over wensen en behoeftes formuleren als hij stelt: *“Bidden is Gods ademen in ons.”* En de Zweedse diplomaat en mysticus Dag Hammarskjöld omschreef het gebed eens als: *“Ruimte maken voor God.”*

Volgens mij is hiermee niets negatiefs gezegd over de inhoud van veel vraaggebeden. Wij mensen proberen nog altijd met onze gebeden ons lot te beïnvloeden. Wij bidden vaak om gezondheid, genezing, een veilige reis, een nieuwe baan, een oplossing voor onze problemen, enzovoort. Daar is helemaal niks mis mee; het kan zelfs (als we voor anderen bidden) een daad van belangeloze naastenliefde zijn. Maar God weet allang wat we nodig hebben. En het wezenlijke van een gebed ligt blijkbaar op een ander niveau: ruimte maken voor God, voor Gods warme golfstroom van inspiratie en bezieling. Dat spreekt ook uit de opzet van het Onze Vader: na de inleidende zin “Onze Vader in de hemel” volgen er drie beden die alle drie pleiten voor een plek voor God in ons leven en in onze wereld: “Uw Naam worde geheiligd, uw Koninkrijk kome, uw wil geschiede...” Bidden is ruimte maken voor God, bidden is leren openstaan voor de beweging van de Geest.

Als kleine jongen was ik veel aan het bidden; je kan wel zeggen dat ik “wandelde met God”. De hele dag was ik aan het babbelen en kletsen met God. Dat klinkt vromer dan het was. Vaak was ik boos op God, omdat Hij niet deed wat ik gevraagd had, of omdat Hij de oneerlijke dingen van het leven gewoon maar liet gebeuren. Dan kon ik flink tekeer gaan tegen God, soms met stevige scheldwoorden. En ik had nooit het gevoel dat God mij dat kwalijk nam. Toen ik predikant werd, was ik stomverbaasd dat vrijwel niemand van mijn gemeenteleden dat durfde: boos worden op God. Dan haalde ik de Psalm dichters en Job erbij, en ook wel die prachtige discussie tussen Mozes en God, om te bewijzen dat er geen enkel bezwaar was tegen boos worden op God of Hem tegenspreken.

Toen ik gisteren over de lezing van vandaag zat na te denken, kreeg ik het gevoel: ik had als klein kind gelijk, ik deed dat goed. Het was niet het belangrijkste dat mijn verlanglijstjes werden gehoord en in vervulling gingen, het was het belangrijkste dat ik in verbinding bleef met God, dat ik Hem als een veilig adres kon ervaren waar ik met al mijn emoties (ook met mijn boosheid!) terecht kon. Bij God kon ik alles kwijt, en Hij wees mij niet af...

En gaat het in Johannes 16 óók niet over verbinding? Jezus zegt dat Hij afscheid moet nemen, en dat zijn leerlingen Hem een tijd niet zullen zien. Maar Hij zal terugkomen, en dan zal het contact, de verbinding worden hersteld. Maar in de tussentijd kunnen de mensen het contact met God ervaren via het gebed. Ze mogen vragen en klagen, hun verlangen en hun teleurstelling uitspreken, vloeken en zuchten, hun verlanglijstjes indienen en hun dank betuigen. Maar het krijgen van een antwoord is niet het belangrijkste. Het belangrijkste is het ervaren van verbinding, van een God die luistert en met je meegaat, een God die wijs en veilig genoeg is om alles aan Hem toe te vertrouwen. God is geen hemelse Sinterklaas die links en rechts cadeautjes rondstrooit: genezing, een antwoord, succes, een oplossing. God weet wat er met ons aan de hand is, Hij luistert en staat naast ons, Hij geeft ons het gevoel dat we er niet alléén voor staan. Een levenslange verbondenheid met God: dát mogen we ontvangen.

Bidden: dat doen we dus niet om God te veranderen. Dat was de heidense, achterhaalde opvatting. Paulus schrijft in Rom. 12:2: *“U moet uzelf niet aanpassen aan deze wereld, maar veranderen door uw gezindheid te vernieuwen, om zo te ontdekken wat God van u wil, en wat goed, volmaakt en Hem welgevallig is.”* Ook dat gaat over het ruimte maken voor God in je leven. En dan gaandeweg ontdekken dat wij zelf aan het veranderen zijn!